

CORPUS DIGITAL DE TEXTOS CATALANS MEDIEVALS (CODITECAM): TRADUCCIONS

CLAU = Texid 1800 (Biteca)

ADAPTACIÓ

CONSERVADA

OBRA ORIGINAL

AUTOR: Pietro Alighieri

TÍTOL: *Comentarium; Comentum*

LLENGUA: Llatí

FORMA: prosa

DATACIÓ: 1340-1341

TESTIMONIS: Vegeu Chiamenti 1998 i Bellomo 2004.

VERSIONS EN ALTRES LLENGÜES:

- a) italià: Florència, Biblioteca Medicea Laurenziana, Ashburnham Appendice Dantesca, 2 (Ashb. 182);
- b) castellà: Madrid, Biblioteca Nacional, 10207 (Ii-122).

EDICIONS:

- a) Nannucci, Vincenzo (ed.), *Petri Allegherii super Dantis ipsius genitoris Comoediam Commentarium*, Florència, Piatti, 1845.
- b) Della Vedova, Roberto; Maria Teresa Silvotti (eds.), *Il «Commentarium» di Pietro Alighierii nelle redazioni ashburnhamiana e ottoboniana*, Florència, Olschki, 1978.
- c) Dartmouth Dante Project <<http://dante.dartmouth.edu>>

BIBLIOGRAFIA:

Chiamenti, Massimiliano, «Censimento della tradizione pergamenacea, cartacea e digitale della prima redazione del “Comentum” di Pietro Alighieri», dins *Scritti offerti a Francesco Mazzoni dagli allievi fiorentini*, Florència, Società Dantesca Italiana, 1998, pp. 39-46.

Bellomo, Saverio, *Dizionario dei commentatori danteschi. L'esegesi della «Commedia» da Iacopo Alighieri a Nidobeato*, Florència, Olschki, 2004, pp. 78-91.

MATÈRIA: Prosa: Comentaris

OBSERVACIONS:

Es tracta de la primera de les tres redaccions del *Comentum* de Pietro Alighieri, i, més concretament, del primer grup que distingeix Bellomo (2004, 82). També hi ha edició

de la tercera redacció: Chiamenti, Massimiliano (ed.), Pietro Alighieri, *Comentum super poema Comedie Dantis*, Tempe (Arizona), Arizona Center for Medieval and Renaissance Studies (Medieval and Renaissance Texts and Studies, 247; Mediterranean Studies Monographs and Texts, 2), 2002.

ADAPTACIÓ CATALANA

ADAPTADOR: Joan Pasqual; Joan Paschal; Iohannes Paschasii (Paschal)

N. c. 1400. Franciscà, fill del convent de Castelló d'Empúries. Procurador ecònom del convent de Sant Francesc de Barcelona (doc. 27 febrer 1431 – 13 octubre 1436). El 1450 disputà amb els jueus de Girona i hi predicà el Diumenge de Rams (i probablement tota la Quaresma). Obres conservades: *Llibre o summa de beatitud* (1436, dedicat a Joan Llull i Gualbes, conseller en cap de Barcelona); *Llibre o summa de pena*, que inclou el *Tractat de les penes particulars d'infern*. Obres perdudes: *Llibre o tractat dels deu manaments*. Obra anunciada, però no atestada: *Tractat de purgatori*.

TÍTOL OBRA: *Tractat de les penes particulars d'infern*

DATAció: *post* 1436

FORMA: prosa

CONTINGUT:

Comentum in Inferno III-XXX i breus fragments de *Inferno* I-II i *Paradiso* VI.

CONSERVACIÓ: fragmentària. Se'n conserven els capítols I-L i la rúbrica del LI (no es conserva, per tant, la part corresponent a *Inferno* XXXI-XXXIV).

PRÒLEG TRADUCTOR / ADAPTADOR: NO

DEDICATARI I/O COMITENT: Joan Llull i Gualbes

ÍNCIPIT I ÈXPLICIT

ÍNCIPIT:

Rúbrica inicial: «Tractat de las penas particulares de infern, emperò primerament de las penas comunas segons los poetas».

Rúbrica del primer capítol: «Del regne de deu».

Íncipit del text: «Pusque p(er) gracia d(e)l | saluador és tractat...».

(Ms. Barcelona, BC, f. 164r)

ÈXPLICIT:

El darrer capítol conservat és el L. Expl.: «... axí cum los infants, qui dihen que Cahim és ab i fex de spines cremants en la Luna». A continuació hi ha la rúbrica del capítol LI: «Del frau comes per obra».

(Ms. Barcelona, BC, f. 207v)

TESTIMONIS:

Barcelona, Biblioteca de Catalunya, ms. 468, ff. 164r-207v, s. xv^{3/4}.

[Descripcions: Gómez 1998, 58-62; Biteca manid 1781]

EDICIONS MODERNES:

Alòs-Moner, Ramon d', «Fra Joan Pasqual, comentarista del Dant», *Quaderns d'Estudi*, 13 (1921), pp. 308-346. [Capítols I, III, XI, XV, XVIII (parcial), XXIII, XLI, XLVIII]

Gómez, Francesc J., *El Tractat de les penes particulars de infern de Joan Pasqual: Estudi i edició dels capítols I-XV*. Treball de recerca inèdit dirigit per Josep Pujol. Girona, Universitat de Girona. Facultat de Lletres, 1998. [Capítols I-XV]

BIBLIOGRAFIA:

Alòs-Moner, Ramon d', «Fra Joan Pasqual, comentarista del Dant», *Quaderns d'Estudi*, 13 (1921), pp. 308-346.

Gómez, Francesc J., *El Tractat de les penes particulars de infern de Joan Pasqual: Estudi i edició dels capítols I-XV*. Treball de recerca inèdit dirigit per Josep Pujol. Girona, Universitat de Girona. Facultat de Lletres, 1998.

Gómez, Francesc J., «De l'*Inferno* de Dante a l'infern teològic del fra menor castelloní Joan Pasqual», *Mot So Razo*, 4 (2005), pp. 21-33.

OBSERVACIONS:

Joan Pasqual és l'autor d'una vasta summa *de novissimis* en català dividida en dos volums titulats *Llibre o Summa de beatitud* i *Llibre o Summa de pena*. El primer d'aquests dos volums (1436) és encapçalat per un pròleg en què Pasqual dedica l'obra a Joan Llull i Gualbes, conseller en cap de Barcelona.

El *Tractat de les penes particulars d'infern* és la darrera part del *Llibre o Summa de pena*. Després d'haver tractat de les penes infernals en general, Joan Pasqual decideix tractar-ne en particular, prenent com a model l'*Inferno* de Dante —en cita més de 300 versos en la llengua original— i la primera redacció del *Comentum* de Pietro Alighieri. Es tracta, però, d'una adaptació, no pas d'una traducció continuada.

Atès que l'*Inferno* de Dante i el comentari de Pietro Alighieri contenen ficcions poètiques, el teòleg comença el *Tractat de les penes particulars* amb deu capítols preliminars recollits sota la rúbrica «De les penes comunes segons los poetes». La funció d'aquesta secció és il·lustrar el mètode d'interpretació al·legòrica de les ficcions poètiques, «convertint aquelles en moralitats o en altra manera vertadera». En aquesta secció, Pasqual adapta dos capítols de la tercera redacció del llibre XV del *Reductorium morale* de Pierre Bersuire: són el cap. «De Plutone» del llibre *De fabulis poetarum* i el mite de Prosèrpina del cap. V de l'*Ovidius moralizatus*. Pasqual combina aquestes dues fonts amb alguns passatges extrets del *Comentum* de Pietro Alighieri.

F.-J. G.
